

Venäjä

on toista maata

Ruotsalainen kirjailija Paul Leander-Engström työskenteli 1980–1990-luvulla Venäjällä, kun muutoksen tuulet puhalsivat maassa. Niistä kokemuksista hän on ammentanut aineistoa dekkaritrilogiaan, jonka viimeinen osa ilmestyy ensi vuoden puolella.

Kiinnostus Venäjään on ollut selkeästi nousussa parin viime vuoden aikana”, toteaa **Paul Leander-Engström**, 49, joka seuraa tarkkaan Venäjän tapahtumia ja venäläistä mediaa.

Hän katsoo asioita ruotsalaisesta näkökulmasta, mutta ymmärtää myös Venäjää, koska asui maassa yhteensä kymmenen vuoden ajan 1980-luvun lopussa ja 1990-luvulla.

Kirjailija vieraili Suomessa Helsingin kirjamessuilla ja kertoi kahdesta kirjastaan, jotka hän on kirjoittanut yhdessä vanhan opiskelukaverinsa Camilla Greben kanssa. Sekä *Pietarin kapellimestari* että *Omskin kauppias* ovat ilmestyneet suomeksi tänä

vuonna Gummeruksen kustantamina. Moskova noir -trilogian kolmannen osan on määrä ilmestyä vuoden 2016 syksyllä.

Pietarin kapellimestari vie lukijan 2000-luvun alun Moskovaan, missä luotiin muutamassa vuodessa tämän ajan suurimpia omaisuuksia. Kaikki oli kaupan eikä ihmishenki ollut sen arvokkaampi kuin pramea illallinen Café Pushkinissa.

Raha ja valta vaihtavat omistajaa hetkessä. Kirjan alussa oleva venäläinen sananparsi kiteyttää tilanteen: ”Pikkuvargaat hirtetään, mutta suurrikollisia kunnioitetaan.”

Vuodet Moskovassa värikkäine tapahtumineen tuntuvat Leander-Engströmin mielestä jo suorastaan mie-

KANSI: JENNI NOPONEN

likuvituksellisilta rauhallisten Ruotsin vuosien jälkeen. Kirjailija oli kuitenkin itse aitiopaikalla mukana kehittämässä Venäjän kasvavia talousmarkkinoita, jotka tarjosivat siihen aikaan kaikkein parhaimmat sijoitusmahdollisuudet maailmassa.

Venäjän vuosinaan Leander-Engström piti tarkkaa päiväkirjaa kokemuksistaan ja tapaamisistaan oligarkkien ja poliitikkojen kanssa. Hän teki muistiinpanoja ihmisistä, jotka tienasivat valtavia omaisuuksia sekä niistä, jotka menettivät kaiken.

KEIJO KETTUNEN

☉ Paul Leander-Engströmin ja Camilla Greben romaani-trilogian kolmas osa ilmestyy vuonna 2016.

LARS STRANGIUS

”Asevienti on ruotsalaisille herkkä aihe ja tabu, josta he eivät halua puhua.”

Vaikka ykköskirja on fiktiota, on sen taustalla omakohtaiset kokemukset.

Puolustusvoimien tulkikoulussa

Kuinka Leander-Engström sitten alun perin päätyi työskentelemään Venäjälle?

”Ruotsin puolustusvoimilla on Uppsalassa oma tulkikoulu sotilas-

tulkeille (Försvarets tolkskola). Se valitsee sinne eri oppilaitoksista vuosittain opiskelijoita opiskelemaan harvinaisempia kieliä, kuten venäjää. Kymmenisen vuotta sitten koulun kurssiohjelmaan tulivat esimerkiksi darin ja farsin kielet”, kertoo Leander-Engström.

”En osannut venäjää yhtään, kun minut valittiin sinne. Valmistuttuani

tulkkiopintoihin lähdin Ruotsin suurlähetystöön Moskovaan, missä työskentelin Ruotsin ulkoministeriön palveluksessa vuosina 1986–1987. Tehtävänäni oli kääntää sotilasdokumentteja.”

Sen jälkeen Leander-Engström palasi taas Ruotsiin ja aloitti opinnot Tukholman kauppakorkeakoulussa. Kauppatieteen opintojen ohessa hän opiskeli lakia. Kun hän sai opinnot päätökseen vuonna 1992, lähti hän taas Moskovaan.

Tällä kertaa hän työskenteli liike maailman palveluksessa ja oli mukana rakentamassa merkittäviä venäläisiä investointipankkeja, kunnes myi omistuksensa 2007 ja ryhtyi filantroopiksi ja kirjailijaksi.

Ruotsin asevientti on vaiettu tabu

Leander-Engströmin ja Greben trilogian toinen osa *Omskin kauppias* kysyy, kenellä on vastuu, kun ruotsalaiset aseet päätyvät diktaattorien ja terroristien käsiin. Ruotsin asevientti on melkein nelinkertaistunut vuodesta 2001.

”Ruotsilla on pitkät perinteet aseiden valmistamisessa ja viennissä. Maan aseellisuudessa työskentelee 40 000 ihmistä. Asevientti ulkomaille on 20 miljardin kruunun luokkaa, mikä tarkoittaa sitä, että Ruotsi on väkilukuunsa nähden yksi maailman suurimmista asevientimaisista. Päävientimaa on Saudi-Arabia”, Leander-Engström toteaa.

”Tästä aiheesta riitti kosolti aiheistoa kakkoskirjaan. Asevientti on ruotsalaisille herkkä aihe ja tabu, josta he eivät halua puhua. Puolueetkin ovat tästä yhtä mieltä. Suurin osa kansasta tukee aseollisuutta ja asevienttiä sen taloudellisen merkityksensä vuoksi. Näen tässä tekopyhyttä, koska Ruotsi on toisaalta olevinaan humaani maa, joka tukee suurella summalla YK:n toimintaa.”

Omskin kauppiaan alkulehdillä siteerataan osuvasti venäläistä sananlaskua: ”Siellä missä raha puhuu, omatunto pysyy vaii.”

Eräs kimmoke kirjaan oli se, kun Thaimaan viranomaiset pidättivät maaliskuussa 2008 Bangkokissa Viktor Butin, jota on pidetty yhtenä nykyajan röyhkeimmistä ja menestyneimmistä asekauppiaista.

Ennen pidätystään venäläissyntyinen Buti oli ehtinyt pitää pilkkanaan eri maiden oikeuslaitoksia ja turvallisuuspalveluja yli 20 vuoden ajan. ”Kuoleman kauppiaan” asiakkaisiin oli kuulunut suuri joukko sotapäälliköitä, diktaattoreita ja terroristeja ympäri maailmaa.

Opiskelukaverilta apua kirjoittamiseen

Trilogian kaksi ensimmäistä osaa on otettu Leander-Engströmin mukaan hyvin vastaan Ruotsissa. Lukijat ovat kiittäneet sitä, että ovat päässeet kurkistamaan venäläisten tapaan ajatella, asua, työskennellä ja tehdä bisnestä. Ja vaikka kirjat ovat tummasävyisiä, on joukossa myös valoisampia pilkahduksia.

Tähän mennessä kirjoja on käännetty suomen lisäksi muun muassa hollanniksi, japaniksi ja puolaksi.

Leander-Engström on kirjoittanut trilogiaa yhdessä Camilla Greben kanssa. Tulevaisuudessa hänellä on suunnitelmassa kuitenkin kirjoittaa kirjoja myös ihan itse.

”Yhteistyö lähti liikkeelle siitä, että ensimmäisen kirjan kirjoittaminen takkusi sen verran, että lähetin käsikirjoituksen luettavaksi vanhalle opiskelukaverilleni Camillalle. Hän oli jo aiemmin julkaissut muutaman dekkarin, joten hänellä oli enemmän kokemusta kirjoittajana. Camilla sitten ehdotti, että me voimme viedä kirjan loppuun yhdessä”, kertoo Leander-Engström.

”Olemme sen jälkeen työskennelleet yhdessä; tehneet taustatutkimus-

”Pohjoismaalaisen on helppo tutustua tavallisiin venäläisiin ihmisiin. Ystävyyssuhteet ovat syviä.”

ta, suunnitelleet rakennetta, kirjoittamista ja lukuja. Olemme jakaneet kaiken työn puoliksi.”

Venäjä kaukana oikeusvaltiosta

Leander-Engström seuraa edelleen Venäjän kehitystä ja suhteita muihin maihin tarkkaan ja käy Venäjällä aika ajoin. Hän tuntee Venäjää, mutta ulkopuolisena hänellä on asioista oma näkemys.

KEIJO KETTUNEN

Paul Leander-Engström

(s. 1966)

Kirjailija, sijoittaja ja filantrooppi. Johtaa vuonna 2005 perustettua The World We Want -säätiötä, joka tukee kehityshankkeita muun muassa Intiassa ja Haitilla. On ollut mukana perustamassa ruotsalaista Ture Invest -sijoitusyhtiötä. Naimisissa, kolme tytärtä.

Romaanit yhdessä Camilla Greben kanssa

2013 **Dirigenten från Sankt Petersburg** (*Pietarin kapelimestari*, 2015)

2014 **Handlaren från Omsk** (*Omskin kauppias*, 2015)

Molemmat teokset on suomentanut Pekka Marjamäki ja julkaissut suomeksi Gummerus.

Ⓞ Vuodet Moskovassa värikkäine tapahtumineen tuntuvat Leander-Engströmistä jo suorastaan mielikuvittellisilta rauhallisten Ruotsin vuosien jälkeen.

”Venäjän ja länsimaiden välillä on paljon väärinymmärrystä, minkä näkeminen tekee kipeää. Venäjän mukaan Yhdysvaltojen kaksinaismoraa li näkyy siinä, että se ei pidä minään, kun se itse hyökkää toiseen maahan tai CIA on toisessa maassa tapahtuneen vallanvaihdoksen takana. Sitten kun Venäjä toimii samoin, on Yhdysvallat ärsyntyneet tapahtuneesta”, kuvaa Leander-Engström.

”Putinilla on alemmuuskompleksi, koska Venäjä ei ole enää samanlainen mahtimaa, minkälainen se oli Neuvostoliiton aikoina. On kuitenkin hyvin vaikea tietää, mikä on Putinin varsinainen agenda.”

”Venäjä on nykyään paljon vaakaampi kuin se oli suurten muutosten vuosina, mutta se on edelleen kaukana oikeusvaltiosta. Siellä ei ole esimerkiksi vapaata mediaa, jota pi-

dän hyvin tärkeänä. Varsinkin kun vertaa Venäjän kehitystä Ruotsiin ja Suomeen, missä lehdistönvapaudella, painovapaudella ja sananvapaudella on pitkät perinteet 1700-luvulta saakka.”

Kirjailijan mukaan Venäjä ei kuitenkaan ole yksin. Samassa seurassa ovat esimerkiksi Turkki ja Kiina, joissa ei niissäkään ole vapaata mediaa.

Pohjoismaalaisen on helppo tutustua tavallisiin venäläisiin ihmisiin. Ystävyys-suhteet ovat syviä, pinnallisuus on poissa.

”Venäjällä tapaa paljon yksittäisiä ihmisiä, joissa on hyvyyttä. Heillä on älyä ja moraalaa. Heidän täytyy taistella järjestelmää vastaan, joka ei salli heidän toimia vapaasti. Tällainen ihminen on myös kahdessa ensimmäisessä kirjassa esiintyvät syyttäjät Skurov.”

Venäläisistä kirjailijoista Leander-Engström pitää erityisesti Aleksander Solženitsynin ja runoilija Joseph Brodskyn tuotannosta.

”Luen mielelläni myös Nikolai Gogolia, joka kuvasi hyvin venäläistä byrokratiaa.” ■